Fokus på kompetencemål

Gode råd om grundforløbspakker og kompetencevurderinger

Introduktion 3

Kompetencemål i erhvervsuddannelserne 6

Vigtigt at vide om grundforløbspakker og kompetencemål 8

Vigtigt at vide om kompetencevurderinger 10

© 2009 Danmarks Evalueringsinstitut

Design og tryk
BGRAPHIC
Foto
Getty, Scanpix,
Scanidanvian Stock, Polfoto,
Mette Bendixsen

Introduktion

Dette hæfte giver nogle gode råd til hvordan de enkelte indgange på erhvervsskolerne kan tilrettelægge grundforløbspakker og kompetencevurderinger ved at tage afsæt i kompetencemålene. Hæftet samler op på centrale pointer fra to evalueringer som Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har gennemført. Hæftet henvender sig til uddannelsesledere og uddannelseschefer på erhvervsuddannelserne.

Alle elever på de erhvervsfaglige uddannelser skal have et uddannelsesforløb der passer til deres forudsætninger og behov. Derfor tilbyder skolerne forskellige former for grundforløb, blandt andet de særlige forløb der kaldes grundforløbspakker. Pakkerne skal være med til at imødekomme elevernes forskellige behov og kompetencer – samtidig med at de fungerer som en social ramme for eleverne. Alle elever kompetencevurderes inden for de første 14 dage – så indgangen har et billede af de enkelte elevers kompetencer og forudsætninger, fx om en grundforløbspakke vil være en god idé for eleven.

På de fleste skoler og indgange er grundforløbspakkerne et helt nyt tilbud til eleverne da det kun har været et krav siden 1. januar 2008. Derimod har kompetencevurderingerne været en del af erhvervsuddannelserne i flere år.

EVA har i to evalueringer, som udkom juni 2009, undersøgt disse elementer på erhvervsuddannelserne – grundforløbspakkerne og kompetencevurderingerne. Den ene evaluering giver et overblik over hvilke grundforløbspakker erhvervsuddannelserne udbyder, og hvad de betyder for elever og lærere. Den anden evaluering har set på hvordan kompetencevurderingerne foregår, og hvilket udbytte ledelser, lærere og elever på de forskellige indgange har af vurderingerne. Dette hæfte præsenterer pointer fra begge evalueringer.

Gode redskaber hver for sig – men sammenhængen er svær at skabe

Evalueringerne viser at grundforløbspakker og kompetencevurderinger er redskaber som både lærere og ledelser er glade for. Redskaberne kan være med til at gøre skolerne mere opmærksomme på elevernes behov og kompetencer.

Men samtidig kan det være svært for skolerne at få kompetencevurderingerne til at hænge sammen med grundforløbspakkerne, viser evalueringerne. Resultatet af vurderingerne er nemlig ikke altid lige gode som redskab til at finde ud af om en elev har brug for en pakke i stedet for et ordinært forløb, og hvilken af de pakker skolen tilbyder, der så ville være relevant. Det er en stor udfordring at skabe en sammenhæng mellem kompetencevurderingerne og grundforløbspakkerne fordi det kræver at pakkerne har nogle tydelige profiler som eleverne kan blive vurderet i forhold til.

LED ZEPPELIN

Evalueringerne viser at erhvervsskolerne er godt i gang med at udvikle og gennemføre grundforløb som pakker. Der er dog en stor forskel på hvordan pakkerne ser ud, og hvor mange elever på en indgang der går på grundforløbspakkerne.

Det er også forskelligt om en indgang har valgt at inddele de elever der følger grundforløbspakken, på separate hold. Kort og godt er der stor forskel på hvad grundforløbspakkerne indeholder, og hvordan de er tilrettelagt.

På nogle indgange er det meget tydeligt hvad de enkelte pakker rummer, og hvordan de adskiller sig fra hinanden. Dette er ofte fordi pakkerne er blevet tilrettelagt i et samarbejde mellem lærere og ledelse og pakkernes indhold er blevet diskuteret og beskrevet tydeligt, så alle lærere ved hvilke forskellige tilbud der er til eleverne. På andre indgange er pakkerne i højere grad båret af enkelte læreres engagement og evne til at tage hånd om de forskellige elever. Her afhænger grundforløbspakkernes indhold af disse særligt engagerede lærere.

FAKTA OM GRUNDFORLØBSPAKKER

- Der er forskel på om indgangene placerer elever på forskellige hold på grundforløbet. Nogle indgange har valgt at oprette separate hold for elever der følger grundforløbspakkerne. Andre indgange underviser eleverne på tværs af pakker og ordinære grundforløb.
- Nogle indgange tilrettelægger grundforløbspakker som et tilbud til en mindre del af indgangens elever. Andre indgange har tilrettelagt grundforløbene så alle eller de fleste elever går på én eller anden form for pakke.
- Typisk opretter en indgang op til tre forskellige pakker – det gør 74 % af indgangene. 19 % har oprettet en enkelt grundforløbspakke.

SÅDAN VURDERES ELEVERNES KOMPETENCER

- 91% af Indgangene observerer nogle eller alle elevers personlige og sociale kompetencer. Men mange indgange har svært ved at pege på hvad de konkret observerer, og hvordan observationerne kobler sig til de forskellige uddannelsestilbud der er på indgangen.
- 81 % af indgangene prøver elevernes kompetencer ved en praksisnær, faglig opgave. Det gælder især de tekniske indgange.
- Indgangene bruger også andre metoder når eleverne skal kompetencevurderes, fx skriftlige test og personlige samtaler med eleverne om deres forudsætninger, ønsker og behov.

Kompetencemål i erhvervsuddannelserne

Det eleverne skal opnå i løbet af deres uddannelse, er beskrevet ved en række kompetencemål i bekendtgørelserne. Nogle kompetencemål beskriver hvad eleverne skal kunne for at begynde hovedforløbet, og andre retter sig mod hvad de skal kunne når de afslutter hele uddannelsen.

Kompetencemålene er abstrakte og overordnede beskrivelser af hvad eleverne skal kunne når de er færdige med deres uddannelse. Der kan fx stå at eleven skal kunne udvise kendskab til arbejdstilrettelæggelse og planlægning. Målene er så abstrakte at hvis skolerne skal bruge dem som en ramme for deres uddannelser, bliver de nødt til at bryde dem op i mere konkrete læringsmål og læreprocesser. Skolerne skal med andre ord beskrive hvordan eleverne når kompetencemålene gennem uddannelsesforløbet og diskutere og fastsætte læreprocesser og læringsaktiviteter.

SÅDAN KAN I ARBEJDE MED KOMPETENCEMÅL

En skole i evalueringen har omsat kompetencemålene til mere konkrete læringsmål. Det har de gjort ved at beskrive tre forskellige typer mål for elevens læring – ét mål der peger på en holdningsdimension, ét der peger på vidensdimension, og ét der peger på en færdighedsdimension. Det kan eksempelvis se sådan ud:

- Holdning: Eleven går til løsning af opgaver med en holdning der tager udgangspunkt i en relevant faglighed.
- Viden: Eleven har viden om og kan beskrive de relevante redskaber og værktøjer til brug for løsning af faglige opgaver.
- Færdighed: Eleven kan udvælge og bruge relevante værktøjer, maskiner og materialer til at udføre faglige opgaver.

Kompetencemålene som udgangspunkt
Da kompetencevurderingerne bl.a. skal kunne pege på om en grundforløbspakke er relevant for en elev, er det nødvendigt at eleverne bliver vurderet i forhold til indgangens forskellige pakker – har eleven kompetencerne til at gå på "turbohold", eller har han brug for at følge et længere forløb for at nå kompetencemålene? Derfor skal selve vurderingen også tage udgangspunkt i pakkernes indhold. Da læringsaktiviteterne på grundforløbspakkerne skal tage udgangspunkt i kompetencemålene, er det vigtigt at kompetencevurderingerne lægger sig op ad disse mål.

Udfordringen kan være, viser evalueringen, at pakkernes faglige profil skal være tydelig i forhold til kompetencemålene for uddannelsen – altså målene for hvad eleven skal lære.

Når en indgang tilrettelægger grundforløbspakkerne, er kompetencemålene et godt udgangspunktet for at fastsætte læringsaktiviteterne i de enkelte pakker. Arbejdet kan gøre det tydeligere hvorfor der indgår idrætsaktiviteter, et praktikophold eller andre særlige aktiviteter i grundforløbspakken. Og det kan gøre det nemmere at vurdere hvilke elever der vil have gavn af de forskellige forløb.

Ved at knytte læringsaktiviteterne på grundforløbspakkerne til kompetencemålene bliver det også tydeligt på hvilke måder pakkerne adskiller sig fra de ordinære grundforløb. For elever, vejledere og forældre er det vigtigt at kunne overskue hvilke forskellige typer forløb skolen og den enkelte indgang tilbyder.

Vigtigt at vide om grundforløbspakker og kompetencemål

Udbyttet af kompetencevurderingerne er størst på de indgange der udbyder flest grundforløbspakker. Grundforløbspakkerne kan være med til at tydeliggøre og konkretisere kompetencevurderingerne. På en indgang der udbyder flere forskellige grundforløbspakker, er det nødvendigt at kompetencevurderingerne er tilrettelagt så de kan pege på hvilket tilbud der er det relevante for de enkelte elever.

Grundforløbspakkerne skal have de samme kompetencemål som det ordinære grundforløb – det vil sige at eleven skal lære det samme uanset om han følger en pakke eller ej. Det der adskiller grundforløbspakkerne fra hinanden og fra det ordinære grundforløb, er læringsaktiviteterne og den konkrete sociale ramme, fx om grundforløbspakken foregår som hold.

Skolerne har mulighed for at udbyde mange forskellige grundforløbspakker med meget forskellige typer læringsaktiviteter. Derfor er det vigtigt at det er tydeligt for både eleverne og lærerne hvad der er det særlige både fagligt og socialt ved de enkelte grundforløbspakker, og hvordan pakkerne hænger sammen med de mål der gælder. Det er dog ikke alle skoler og indgange der tager udgangspunkt i kompetencemålene når grundforløbspakkerne skal planlægges.

Omsæt kompetencemål til konkrete aktiviteter for at skabe relevante pakker

En erhvervsuddannelsesindgang, som har været med i evalueringen, har tilrettelagt grundforløbspakkerne på baggrund af grundforløbets kompetencemål. Først har lærerne og ledelsen i fællesskab arbejdet med at omsætte bekendtgørelsernes kompetencemål til mere konkrete mål for læringsaktiviteterne og hermed beskrive de forskellige fag på grundforløbet. Bagefter har man beskrevet de forskellige typer aktiviteter og hvilke forudsætninger eleverne skal have for at deltage i aktiviteterne.

De grundforløbspakker der bliver tilbudt på denne indgang, rummer forskellige slags aktiviteter. Både ledelsen og lærerne synes at arbejdet med at omsætte kompetencemål til grundforløbspakker har givet dem en bedre mulighed for at beskrive hvad de enkelte grundforløbspakker indeholder, og hvordan de adskiller sig fra hinanden og fra det ordinære grundforløb. De fortæller også at arbejdet med at udvikle grundforløbspakkerne har involveret mange af lærerne på indgangen. Det har givet dem et fælles grundlag for at tilrettelægge de forskellige grundforløbspakker.

INSPIRATION

Når I skal tilrettelægge jeres grundforløbspakker, kan det være relevant at diskutere disse spørgsmål:

- Hvilke konkrete læringsmål ligger der inden for de enkelte kompetencemål, dvs. hvilke færdigheder, holdninger og viden skal eleverne have for at opfylde kompetencemålet?
- På hvilke forskellige måder kan eleven tilegne sig kompetencemålene?
- Hvilke aktiviteter indgår i det ordinære grundforløb?
- Hvilke aktiviteter indgår i grundforløbspakkerne?
- Hvilke metoder kan – som led i en kompetencevurdering – afdække elevernes forudsætninger og behov i forhold til de forskellige grundforløbspakker på indgangen?

Vigtigt at vide om kompetencevurderinger

Udbyttet af kompetencevurderingerne er størst på de indgange der udbyder flest grundforløbspakker. På en indgang der udbyder flere forskellige grundforløbspakker, er det nødvendigt at kompetencevurderingerne er tilrettelagt så de kan pege på hvilket tilbud der er det relevante for de enkelte elever.

Kompetencevurderingerne skal vise hvad eleven kan, og hvilke udfordringer eleven kan klare. Når man tilrettelægger grundforløbspakkerne med et tydeligt et afsæt i kompetencemålene, bliver det også nemmere at gennemføre kompetencevurderingererne så de giver et konkret fingerpeg om hvad der vil være det rigtige for den enkelte elev.

Når skolen skal vurdere om eleven skal tage grundforløbet som en grundforløbspakke, og hvilken pakke det skal være, er kompetencevurderingerne det oplagte redskab.

Stil praksisnære opgaver

Evalueringen viser at det kan være nyttigt at gennemføre kompetencevurderingen som nogle praksisnære opgaver inden for indgangens fagområder. Opgaverne kan tilrettelægges så eleverne arbejder med dem i de første to uger på skolen. Opgaverne kan med fordel rumme aktivitetstyper fra de forskellige grundforløbspakker og give eleverne mulighed for at afprøve forskellige måder at arbejde på.

Elevernes arbejde og resultater i de forskellige opgaver kan være det grundlag som lærerne på indgangen i fællesskab bruger til at vurdere eleverne og pege på hvilket grundforløb der vil være relevant for eleven. Vurderingen kan dels pege på om eleven skal følge et ordinært forløb eller gå på grundforløbspakke – og om eleven fx kan få godskrevet dele af sin uddannelse.

Husk at samle op på viden om elever

Evalueringen viser at det er en god idé at de der foretager kompetencevurderingerne, også samler op på resultaterne i fællesskab og diskuterer hvad der ligger til grund for de forskellige vurderinger. Det kan fx gøres i en samlet oversigt over alle de afprøvede kompetencer – både de faglige der indgår i kompetencemålene, og de øvrige kompetencer, fx elevernes sociale kompetencer.

Det er vigtigt at de personer der er relevante i forhold til at planlægge elevernes grundforløb, har adgang til resultaterne af vurderingerne. Skolens dialog om hvilke tilbud de forskellige elever skal have, kan med fordel have et tydeligt og fælles grundlag. På den måde kan man være med til at sikre at vurderingerne og de undervisningstilbud eleverne får, bliver begrundet og kvalificeret bedst muligt.

Alle relevante personer, fx faglærere, vejledere og kontaktlærere, bør have adgang til resultaterne af kompetencevurderingerne

EN PRAKSISNÆR OPGAVE TIL ALLE

På en skole som medvirker i EVA's evaluering af kompetencevurderinger, har en af skolens indgange valgt at udforme kompetencevurderingerne som en række praksisnære opgaver. I løbet af de første fjorten dage af grundforløbet skal eleverne skabe et eller flere produkter der relaterer sig til uddannelserne inden for indgangen. Eleverne får instruktioner undervejs, så kompetencevurderingen handler lige så meget om hvor gode eleverne er til at omsætte de instruktioner de får, til handling.

Elever afprøves i mange kompetencer

Eleverne afprøves inden for forskellige temaer som fagteori, arbejdsmiljø, materialelære og informationsteknologi – temaer og redskaber som indgår i grundforløbet. Men derudover arbejder skolen også med en kategori de kalder "øvrige vurderinger". Her vurderes eleverne i forhold til personlige og sociale kompetencer som fx hvor gode de er til at tage imod instruktion, til at omsætte instruktion til handling, deres motivation for at arbejde med en faglig opgave osv. Ledelsen på skolen mener at det er en af de vigtigste og mest interessante vurderingskategorier fordi vurderingen rummer noget der er helt grundlæggende i forholdtil elevens uddannelse. Og det er i høj grad disse kompetencer og elevernes motivation der kan være med til at pege på hvilken type grundforløb – en af de udbudte grundforløbspakker eller det ordinære grundforløb – der vil være det rigtige for den enkelte elev.

Klare forventninger til eleverne

På skolen har de ikke en forventning om at alle elever kan løse alle opgaver lige godt. Niveauet i opgaverne er lagt så alle elever bliver udfordret – også de elever der starter med nogle solide erfaringer fra praksis, eller eleverne der har gode skolekundskaber. Når eleverne starter, gør både lærere, vejleder og ledere meget ud af at forklare tydeligt hvilke forventninger der er til dem, fx at lærerne ikke forventer at de kan løse alle opgaver lige godt.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) evaluerer og udvikler undervisning og uddannelse samt dagtilbud for børn. EVA er desuden nationalt videnscenter for evaluering. Instituttet gennemfører både egne projekter og rekvirerede opgaver.

Læs mere om EVA på www.eva.dk, hvor du også kan downloade alle EVA's udgivelser. Trykte eksemplarer kan bestilles gennem din lokale boghandel.

Hæftet er skrevet på baggrund af to evalueringer som Danmarks Evalueringsinstitut har gennemført af henholdsvis kompetencevurderinger og grundforløbspakker i erhvervsuddannelserne.

Begge evalueringer bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesansvarlige på alle indgange på alle institutioner der udbyder grundforløb til erhvervsuddannelserne. I evalueringen af grundforløbspakker besøgte EVA desuden fire forskellige tekniske indgange på seks forskellige skoler. I evalueringen af kompetencevurderinger besøgte EVA fire forskellige indgange fordelt på otte skoler. I begge evalueringer bestod besøgene af interview med lærere, ledelser og elever.

Du kan downloade rapporterne "Kompetencevurderinger på erhvervsuddannelserne" og "Grundforløbspakker på erhvervsuddannelserne", begge fra 2009, i deres helhed fra EVA's hjemmeside, www.eva.dk.

ISBN: 978-87-7958-545-4